

Ur vägen för Moa

Hon är inte intresserad av den stereotypa kvinnorollen: att lägga huvudet på sned, be om ursäkt, inte ta plats. I thrillern *Tommy* har **Moa Gammel** huvudrollen – som gangster.

– Estelle är en krigare som kämpar för sitt liv och sitt barn. Men hon är inte ointaglig som Lisbeth Salander, hon har en sårbarhet, säger Moa som låg sömlös i veckor när hon gick in i karaktären.

Text: **Magda Gad**
Foto: **Maria Östlin**
Makeup och hår: **Anna Frid**

Fakta

Namn: Moa Tuva Amanda Gammel. **Ålder:** 33.
Familj: Ja. **Bor:** Midsommarkransen, söder om Stockholm. **Yrke:** Skådespelare. **Bakgrund:** Debuterade på Dramaten som 12-åring. Synts på tv i *Vita lögnen*, *Irene Huss* och i filmer som *Underbara älskade*, *Sommaren med Göran* och *Puss*.

Aktuell: I filmerna *Tommy*, *Kärlek deluxe* och *Hemma*, samt med podcasten *Genier*, som hade premiär 8 mars.

Moa Gammel petar med van rörelse in en snus under läppen.

Självporträttet

” Jag kan rita Estelle för jag vet inte vem jag är, haha!

4x senast ...

... **jag grät:** "När jag såg Tommy och insåg att jag måste ta farväl av Estelle."

... **var förälskad:** "Det är man väl hela tiden när man lever i en relation, men det senaste specifika tillfället var när jag intervjuade Märta Tikkanen. Hon är underbar."

Tikkanen.

... **kände mig misslyckad:** "När jag insåg att jag inte hängt med mina brorsdöttrar på ett tag."

... **var stolt:** "I dag för vi ska göra den sista intervjun till min Genier-pod. Jag är stolt över att jag rodde det i hamn."

3x favoritlåtar ...

1. Ederlezi av Goran Bregovic.
2. Blue moon av Kendal Johansson.
3. Waiting around to die av Townes Van Zandt.

Goran Bregovic.

Hon kommer osminkad, i lågskor och svarta jeans. Vinterkylan stramar upp huden, vinden drar i håret. Hon letar i jackfickorna och i väskan och andas ut när hon hittar den – snusdosan. Med en van rörelse flippar hon upp locket och trycker in en portionspåse med pek-fingret. Den rödmålade nageln försvinner in under överläppen. Nu fattas bara kaffe. Sedan kan vi sätta igång.

I vår är Moa Gammel aktuell med huvudroller i inte mindre än tre filmer, dessutom med en egen podcast och en titel som Sverige presenterad som en skådespelare som "fått beröm för nakenscener –

men som nu också prisats för kläderna hon bär". (Mer utförligt är hon en civilekonom från Handelshögskolan, som varit med i ett trettiotal tv- och filmproduktioner, samt är en av upphovsmännen till succéfilmen *Känn ingen sorg*.) Jag hör hur Moa Gammel avbryter radiojournalisten: "Jag vill vända mig mot..." börjar hon säga, och så förklarar hon hur typiskt det är att kvinnor förminskas med de orden. Till en kropp. Som varit naken. Hon gör sig obekvämt, tycker det är bättre än att låta det passera.

– Det kostar så mycket att inte stå upp för sig själv och ta diskussionen på plats, säger hon när vi

pratar om liknande situationer, där kvinnor förväntas vara tillgängliga och le åt allt.

Jag ser henne på vita duken.

Hon står vid en köksbänk, har en scarf knuten över näsan. Ögonen är kallt blå, kompromisslösa. Hon väger noga ingredienserna. Hacker med spända knogar upp något som liknar torkat socker i en form. Förpackar blandningen i plast, lägger runt tejp.

Hennes dotter sover. Hon ska ut och sälja knark.

Scenen från *Tommy* visar det vi sällan får se – en kvinna på andra sidan lagen. Inte en flickvän eller strippa. Utan en kvinna som är

både krigare och mamma. Och huvudaktör, med skådespelare som Ola Rapace och Johan Rabaeus i biroller.

– Det som är nytt är att man skildrar vilka konsekvenser kvinnorna i den här världen får ta. När jag spelade min karaktär, Estelle, kände jag mig som ett instängt djur. Som en tigrinna, som kämpar för sitt liv och sitt barn. Jag blev chockad när jag såg filmen, jag visste inte att jag kunde se ut så, ha en blick som har tappat det mänskliga.

Som Estelle blir hon släpad i håret, blir slagen blodig, slåss själv för sin överlevnad. Biosalongen drar efter andan, någon gråter.

Moa Gammel började själv hyperventilera under premiärvisningen.

– Jag tyckte att det var läskigt. Efteråt när jag skulle resa mig höll

jag på att svimma. Jag gick in i alla känslorna igen. Det var väldigt påfrestande att spela in. Jag tänkte rationellt; att det här klarar jag av, det här är inte på riktigt. Men jag köpslog verkligen med djävulen när jag gjorde den här rollen. I det undermedvetna är det fritt spelrum. Jag kunde inte sova på tre veckor och hade mardrömmar om att jag blev jagad.

Moa Gammel tittar ner, slår armarna om sig, innan hon fortsätter: – Jag fick en törn. Jag var inte så stark som jag har trott. Nu är jag mer ödmjuk inför det pris man betalar när man gör en sådan här karaktär.

Hon lägger upp händerna på bordet, lutar sig närmare.

– Det paradoxala är att det samtidigt är så givande, när något tar

en i fullständig besittning. Att få gå in i Estelle var fantastiskt, att få slita bort all yta, vara helt osminkad, att inte vara glamour, att visa sina sprickor, att vara en MÄNNISKA. Hon är ingen Lisbeth Salander, hon har en akilleshäl.

Hon lutar sig bakåt igen.

– Efteråt måste man tända av. Man tror att karaktärens liv är verkligt och ens egna liv inte är det.

Jag säger att det låter som ett kiksökande. Hon håller, något tveksamt, med.

– Jo, jag är nog lite upplevelseknarkare. Eftersom det är så utvecklande att utmanas. Men det kan man göra när man ligger hemma och läser en bok också.

Att intervju Moa Gammel är som att gå på minerad mark. Hon vill inte ha frågor om sitt privatliv, glider ständigt över till arbete eller politik, och svarar rebelliskt: "Jag kanske har haft flickvänner också?" när jag frågar om en första pojkvän. Hon tittar hellre på fotografen, som

sitter bredvid mig, än in i mina reporterögon. Och ju längre tid som går, desto mer nyfiken blir jag på det hon håller tillbaka, än det hon säger, vilket visar sig vara

en anledning till att hon fick rollen i *Tommy*. Regissören Tarik Saleh berättar:

– Det var som att Moa visste en hemlighet om Estelle som inte ➔

ATTITYD. "Bilderna från den här plåtningen blir ju filmiska. Det här är sista scenen, när jag har rånat dyra kläder och ett enormt halsband", säger Moa Gammel och hänger självsäkert med ena handen mot tegelväggen.

Kläder, skor och smycken på bilden kommer från Mayla i Mood-gallerian.

” Det är bara i **skådespeleriet** som jag har känt mig **hemma och fri**

ens jag eller manusförfattaren kände till. Tjejer som Estelle är bra på att hålla hemligheter, framför allt sina egna. Jag blev intresserad av vad det var hon dolde, snarare än det hon visade. Det fanns också en total brist på rädsla hos Moa och ett stark rättspatos – hon blir väldigt arg om någon utan makt behandlas orättvist.

Jag ser hur den ilskan bubblar upp när jag frågar om hon har sympati för verklighetens Estelle, kvinnor som väljer den kriminella vägen.

– Verkligen! Har inte samhället möjliggjort en struktur där alla människor kan utvecklas så blir det så. I dag handlar allt mer om individualism, man ska sänka skatten, man ska ha 300 kronor mer i plånboken.

Hon gestikulerar med armarna.

– Jag vill inte ha det! Jag vill ha en bra skola, jag vill ha integration, jag vill inte ha segregerade områden där alla inte ges samma möjlighet att ta sig fram.

Hon tar sig själv som exempel:

– Hade jag växt upp på ett annat ställe kanske jag hade tagit ut kickarna på ett destruktivt sätt. Därför ska man vara försiktig innan man dömer folk.

Moa Gammel beskriver sig som en outsider. Hennes föräldrar var lärare, vänster och bodde i Vasastan, men hon gick i skola på Östermalm, där föräldrarna hade vd-poster.

– I gymnasiet började jag på estetiska och då var jag konstig för att jag var från Östermalm. Och sedan gick jag Handels som är en annan ytterlighet, samtidigt som jag jobbade med skådespeleri.

Hon har inte gått någon scenskola, men på ett sätt har hennes liv varit som en scenskola. Hon har betraktat från ett utifrånperspektiv, varit bollen som ska pressas in i ett fyrkantigt hål, lärt sig hoppa mellan extremer.

– Som barn var jag väldigt blyg och osäker och stel. Jag var en nörd fram tills jag var tjugo. Killar

Moa Gammel i filmen Tommy.
Foto: BALDUR BRAGASON

Chic-lit-drottning i Kärlek deluxe.

Underbara älskade med Anastasios Soullis.

var aliens för mig. Jag har alltid varit känslig och iakttagit mer än jag har deltagit. Ifrågasatt samtidigt som jag velat passa in. Och alltid flytt in i det konstnärliga.

Hon snurrar på en tunn silverring.

– Jag har nog aldrig känt mig riktigt hemma någonstans. Det är bara i skådespeleriet som jag har känt mig hemma och fri. Där är man bara i nuet. När jag var liten älskade jag böcker och film och drömde om att hitta porten till Narnia.

I dag har hon nytta av de olika miljöer som hon vistats i. Förutom gangsterbrud spelar hon glammig chic lit-författare i *Livet deluxe* och aspergertjej i *Hemma*. Utöver det pratar hon kreativa processer med kända kvinnor i podcasten *Genier*. Och skriver på ett långfilmsmanus.

Som så många andra tjejer överpresterar hon, men det finns också en drivkraft i känslan av att vara underdog. Moa Gammel berättar att hon utgår från att människor ska vara skeptiska, dömande. Att hon ofta tänker: "Jag ska minsann visa dem."

Handelshögskolan gick hon inte för att bli ekonom, utan för att hon

vill producera film. Vara med och bestämma, inte bara agera.

– Det är noll rättvisa i skådespeleri, och just då var det för smärtamt. Det är så förnedrande att provfilma för något och sedan inte få rollen. Handels var motsatsen – fuck you god! Jag vill känna att jag är med och skapar, inte vara den utsatta som blir vald. Det ligger en sådan tillfredsställelse i att säga nej, att nu är det jag som väljer.

Hon frågar om jag vet att tjejer förlorar fyra år av sin uppväxt för att de objektifieras så tidigt. Och svär sedan över att vi matas med reklam som säger att vi inte duger, för att vi ska konsumera mera. Själva blev hon tidigt medveten om skillnaden mellan könen.

– Jag såg ett par som var på väg till en fest. Tjejen kunde inte gå i sina klackar och killen hade jeans och sneakers. Det var så sjukt att de var så olika klädda fast de skulle till samma fest. Och att allt som räknas som kvinnligt är så begränsande. Sminkar du dig i 20 minuter varje dag förlorar du den tiden, och får du ont i fötterna kan du inte dansa. Tänk om vi kvinnor kunde lägga vår tid på vår passion i stället för på vårt utseende, då

skulle vi bli mycket mer framgångsrika.

Vad har du för relation till ditt eget utseende?

– Utseendet är inte något jag bygger min identitet på. Jag trivs som bäst när jag är hemma med mina böcker, och är aldrig så lycklig som när jag är på landet på Åland och bara läser och tänker och inte har internet. Är jag ute och skrattar med vänner och är jättesocial så har jag nog mer ångest än när jag vågar ta mig tid att bara vara ensam. Jag känner att jag har ett rikt inre liv, och den delen blir inte gammal eller ful, den blir bara bättre med åren.

På jobbet släpper hon helt på fåfängan. Hon förklarar det som att hon har hittat en uppdelning mellan huvud och kropp.

– I dag får folk säga vad de vill om hur jag ser ut och vad jag har för skavanker. Jag har fått kommentarer om att jag ser sliten ut i *Tommy*. Jaha? Jag spelar ju trasig.

Hur reagerar du om du känner dig missnöjd med den andra delen då – med dina prestationer?

– Jag är ganska schyst mot mig själv. Jag tror ju att vägen mot att lyckas är att misslyckas. Börjar man skämmas över de försök man har gjort så blir det inte bra.

Jag påminner mig om det Niels Bohr en gång sa: "En expert är en person som har gjort alla misstag som är möjliga på ett begränsat område", när Moa Gammel inflikar med en röst som inte viker sig:

– Man får inte fastna i vad andra människor har för bild av en. Det gäller att vara krigare i sitt eget liv. □

Till sist tänker Magda:

Trots att Moa är feminist och spelar gangsterbrud, och trots att vi i intervju-teamet är kvinnor och dessutom halv-homos och halv-blattar, så höll vi på att fastna i det stereotypa: Började plåta Moa i modellposer i studion, där hon blev ett objekt. Så mycket bättre när vi hoppade in i min Jeep, stack ner under en bro och lät henne vara aktör. Så länge det inte faller sig naturligt behövs feminismen – och personer som Moa.